

Høringsuttalelse om Pakkeforløp for psykisk helse og rus, gravide og rusmidler Juni 2018

Høringen om Pakkeforløp for psykisk helse og rus om gravide og rusmidler fra Helsedirektoratet var en Questback-undersøkelse. Essensen i Hjernerådets svar er bearbeidet i en mer lesbar form under.

Hjernerådet ønsker å sikre barnets hjerne en optimal start på sin utvikling. Vi synes ikke dette er klart nok ivaretatt i pakkeforløpet.

Hjernerådet mener at det må komme som et eget punkt at den gravide skal informeres om risiko for fosterskade og særlig hjerneskade, ved videre ruseksponering, enten det gjelder ved medisinsk opiatbehandling gjennom LAR eller ved annen rus. Hjernerådet registrerer at barnets hjerne ikke omfattes av brukervedvirkning. Det står i forslaget: *«Brukervedvirkning innebærer at den gravide er en likeverdig partner i diskusjoner og beslutninger som angår henne»*. Når mor velger å fortsette graviditeten bør hun få klar informasjon om fast oppfølging, ikke bare for å sikre hennes helse, men også som et vern for barnets hjerne.

Pakkeforløpet henviser til Nasjonal retningslinje for gravide i legemiddelassistert rehabilitering (LAR) og oppfølging av familiene frem til barnet når skolealder. Det omtales der sårbarheten til den gravide eller vordende foreldre, også fordi de har hatt negative opplevelser selv eller med tidligere barn om omsorgsovertakelser og annet. Dette bør ikke være en grunn for å tillate og øke risikoen for hjerneskader eller skjev utvikling for fosteret. Hjernerådet er enige i ideen om respektfull håndtering av den gravide eller de vordende foreldre, men det er viktig at man tidlig informerer om hva man ser etter hos barnet (og hos foreldre), spesielt i dagene, ukene og årene etter fødsel. Det bør informeres tidlig om at barnets beste vil gå foran ved helsevurderinger.

Koordinatorrollen under svangerskapet mener Hjernerådet at jordmor i kommunen bør ha. Hun/han er den mest sentrale helsepersonen for den gravide, helst bør jordmor ha rollen i et samarbeid med fastlegen.

Omkring fødsel og barsel bør barnets hjerne være i fokus. I de tilfellene det har vært det minste misbruk under svangerskapet bør barnevernet ha melding om fødsel og starte utredning. Flere steder i landet meldes automatisk nybakte mødre med kjent eller mistenkt rusproblematikk til barnevernet. Neonatalt Abstinens Syndrom (NAS) kan debutere så sent som en uke etter fødsel, avhengig av rusmiddelets halveringstid. Av den grunn er det også viktig med minst en ukes barselopphold.

Mødrene som pakkeforløpet omhandler, er i risiko for å utvikle dysfunksjonelt samspill med barnet og bør tilbys veiledning. Samspillveiledning på barsel bør innføres, for eksempel Newborn Behavioral Observation (NBO) som praktiseres på mange nyfødtaavdelinger. Barnets hjerne er helt avhengig av oppmerksomme og trygge omsorgspersoner for at optimal neurologisk utvikling skal kunne skje.

I pakkeforløpets beskrivelse står det: *«Bak det tilsynelatende banale i det tidlige samspillet foregår det en rekke komplekse prosesser av stor betydning for barnets selvfølelse og senere sosiale kompetanse. Fram-og-tilbake interaksjonen mellom forelder og barn regulerer barnets opplevelse og tilstand, og former den umodne hjernens arkitektur og funksjon.»* *«Forberedelsene til foreldrerollen under graviditet, fødsel og barseltid kan bli forstyrret av rusproblemer, sykdom og bekymringer. Noen barn er vanskelige å forstå og roe, og sykdom og prematuritet kan utfordre samspillet. Da er det viktig å søke hjelp tidlig hos helsesøster eller kommunale lavterskeltilbud. Neste skritt kan være hjelp fra psykisk helsevern for barn og unge sine sped- og småbarnsteam. Barnevernets familiesentre og noen spesialiserte avdelinger innen TSB gir også samspillsstøtte. Hovedprinsippet er å hjelpe foreldre til å forstå barnet sitt, og tenke fleksibelt om eget foreldreskap og om hva som kan forstyrre samspillet.»* Hjernevernet tenker at dette er en forklaringsplan for å ivareta barnets hjerneutvikling.

Hjernevernet oppfatter pakkeforløpets anbefalte avtaler før utskrivning fra barsel/barneavdeling som for vag og uklar. Vi uthever fra teksten over: *«Da er det viktig å søke hjelp tidlig hos helsesøster eller kommunale lavterskeltilbud. Neste skritt kan være hjelp fra psykisk helsevern for barn og unge sine sped- og småbarnsteam.»* Hjernevernet mener at en fast tverrfaglig oppfølging skal kunne klare å fange opp eventuelle skjevheter i hjerneutviklingen.

På spørsmålene som er stilt i Questback-undersøkelsen for korte alternative svar, har Hjernevernet svart følgende:

- Bidrar pakkeforløpet til å oppnå følgende mål:
  - Økt brukermedvirkning og brukertilfredshet. Svar: Delvis
  - Sammenhengende og koordinerte pasientforløp. Svar: Delvis
- Unngå unødig ventetid for utredning, behandling og oppfølging. Svar: Ja
- Likeverdig tilbud til pasienter og pårørende uavhengig av hvor i landet de bor. Svar: Ja
- Bedre ivaretagelse av somatisk helse og gode levevaner. Svar: Delvis
- Har du kommentarer til noen av punktene over? Svar: Hjernevernet ønsker å sikre barnets hjerne en optimal start på sin utvikling. Vi synes ikke det er klart nok ivaretatt.
- Fremstår pakkeforløpet som nyttig for brukere/pasienter, pårørende og tjenestene? Svar: Ja
- Bidrar pakkeforløpet til god forløpskoordinering? Svar: Ja
- Har pakkeforløpet målepunkter og forløpstider som er relevante og nyttige? Svar: Ja
- Har du kommentarer til noen av punktene over? Svar: Det er fra etter fødsel Hjernevernet mener det bør sikres en klarere oppfølging
- Bidrar pakkeforløpet til å oppnå følgende mål:
  - Nå frem til og tilby oppfølging til flere kvinner som bruker/har brukt rusmidler og vanedannende legemidler i svangerskapet. Svar: Ja
  - Sikre god ivaretagelse av foster og kvinne. Svar: Delvis
  - Forebygge/minimere eventuelle fosterskadelige effekter av rusmidler/legemidler. Svar: Delvis
  - Legge til rette for at kvinnen skal kunne ta vare på barnet og forberede seg på foreldrerollen. Svar: Delvis
  - Sikre videreføring til pakkeforløp for familier med rusproblematikk og spebarn/små barn. Svar: Delvis
  - God samhandling mellom aktuelle aktører i spesialisthelsetjenesten og kommunen. Svar: Delvis